

Charlz
Dikkins

Oliver Twistning

boshidan kechirganlari

Charlz
Dikpens

Oliver Tvistning

boshidan
kechirganlari

Roman

YANIG ASR AVLODI
TOSHKENT
2016

UO‘K: 821.512.133-3

KBK: 84(4Ingl)

D – 50

Dickens, Charlz

Oliver Tvistning boshidan kechirganlari: roman / Ruschadan Erkin Mirobidov tarjimasi. Charlz Dikkens. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016. – 640 b.

ISBN 978-9943-27-701-4

Angliyaning ovloq shaharlaridan biridagi «Mehnat uyi» – «G‘aribxona». Taqdir taqozosi bilan bu yerga kelib qolgan yosh va ko‘hlikkina juvonning shu mudhish dargohda ko‘zi yoridi. Bola dunyoga keldi-yu, ona esa olamdan o‘tdi.

Sho‘rpehona go‘dak muhtojlik va qiynoqlar ostida o‘n yoshga to‘ldi. Uni tobutsozga shogirdlikka berdilar. Bola bu yerdagi azob-uqubatlar, haqoratlarga dosh berolmay, boshi oqqan tomonga qarab qochdi.

Mana katta London yo‘li. Tuguncha ko‘targan, ust-boshi yupun, boshida homiysi, bisotida sariq chaqasi yo‘q so‘qqa-bosh, qiltiriq bolakay ketib boryapti...

Aziz kitobxon, keling, kitobni birgalikda o‘qib ko‘raylik-chi, bolakay qaylarga oshiqyapti-yu, uni oldinda ne savdolar kutyaptiykin?

UO‘K: 821.512.133-3

KBK: 84(4Ingl)

Ruschadan

ERKIN MIROBIDOV

tarjimasi

ISBN 978-9943-27-701-4

© Charlz Dikkens, «Oliver Tvistning boshidan kechirganlari». «Yangi asr avlodi», 2016-yil.

BIRINCHI BOB

OLIVER TVIST TUG‘ILGAN JOY VA UNING DUNYOGA KELISHIGA OID VAZIYAT HAQIDA HIKOYA QILADI

Talay sabablarga ko‘ra nomini tilga olmaslik ma‘qul bo‘lgan, shuning uchun ham kamina hech qanday to‘qima nom bermagan bir shahardagi jamoatchilik binolari orasida, qadimdan deyarli barcha katta-yu kichik shaharlarda uchraydigan bino bor, bu – mehnat uyi¹. Xuddi ana shu mehnat uyida ismi sharifi mazkur bobning sarlavhasida qayd etilgan isyonkor banda tug‘ildi – ushbu voqea qaysi kun-u qaysi soatda sodir bo‘lganini ma‘lum qilishga urinib o‘tirmasam ham bo‘laveradi, chunki buning kitobxon uchun hikoyatimizning ayni bosqichida – zarracha ahamiyati yo‘q.

Qavm tabibi² bolani kulfat va g‘am-anduh olamiga qabul qilib olganida, biron ism olish uchun bu murg‘ak tananing omon qolishi anchagacha dargumon bo‘lib turdi, basharti u olamdan ko‘z yumganida bormi, ushbu xotiralar hech qachon yozilmasligi turgan gap edi. Bordi-yu, bosilib chiqqan taqdirda ham ikki-uch sahifadan nariga o‘tmasdi. Shuning uchun ham u istalgan asr, istalgan mamlakat adabiyotida saqlanib qolgan tarjimai hol asarlarining eng qisqa hamda eng haqqoniy andazasi bo‘lishi ehtimoldan xoli emasdi.

Zotan, mehnat uyida tug‘ilish inson bolasi peshonasiga bitilgan baxt, deya ta‘kidlamasam ham, baribir hozirgi sharoitda buni Oliver Twist uchun taqdirning eng a‘lo in‘omi, deb hisoblardim. Negaki, Oliver Twistning nafas olishga ham kuchi yetmasdi. Holbuki, tabiat insonlarning sog‘lom yashashi uchun mazkur mashg‘ulotni shart qilib qo‘ygan. Murg‘ak jun

to'shakchada hayot bilan o'lim o'rtasida olishib, lekin keyingisi sari qat'iy yuz tutib, bir muddat nafas ololmay bo'g'ilib yotdi. Agar Oliver ana shu qisqagina muddat davomida kuydi-pishdi buvilar, bezovta amma-xolalar, tajribali hamshira-yu donishmand tabiblar qurshovida bo'lganida bormi, uni shak-shubhasiz va muqarrar o'ldirib qo'yishlari tayin edi. Ammo tepasida odatdagidan ko'proq pivo ichganidan boshi g'ovlab turgan qashshoq kampir va shartnomaga muvofiq o'z vazifasini ado etayotgan qavm tabibidan bo'lak odam bo'lmagani tufayli Oliver bilan tabiat ikkovlashib bu jangda g'olib chiqishdi. Pirovardida, qisqagina olishuvdan so'ng, Oliver nafas oldi, chuchkirdi va mehnat uyi istiqomatchilarini qavm zimmasiga yuklanayotgan yangi tashvishlardan ogoh etib, faqat o'g'il bolalardangina kutsa bo'ladigan, bor-yo'g'i uch-u chorak daqiqagina muqaddam o'ziga ato qilingan g'oyatda foydali ehson quloqni teshgudek chinqiroq ovozda big'illab yig'lay boshladi.

Oliverning o'pkasiga tegishli mana shu ilk erkin faoliyatdan so'ng, temir karavot ustiga naridan-beri tashlab qo'yilgan quroq ko'rpa qimirlab, yoshgina juvon za'far tusli yuzini yostiqdand xiyol ko'tardi-da, zaifgina ovoz bilan pichirladi:

– Menga bolamni ko'rsatinglar, keyin o'lsam ham mayli.

Tabib kamin oldida kaftlarini bir-biriga ishqab, isitib o'tirardi. Juvon tilga kirganida u o'rnidan turib, bemorning bosh tomoniga yaqinlashdi-da, hayratlanarli darajada muloyim ovozda dedi:

– Qo'ying-e, o'limni xayolingizga ham keltirmang!

– E, nimalar deyapsiz, xudoning o'zi asrasin! – gapga aralashdi uy burchagida ichidagi suyuqlikni ochiqchasiga huzur qilib qultillatayotgan kampir, qo'lidagi ko'k shishani shosha-pisha cho'ntagiga tiqar ekan. – Xudo saqlasin! U hali mening yoshimga borsin, ser, o'n uchta bo'qachog'in tug'sin, ulardan ikkitaginasini qolsin,

o'sha omon qolganlariyam o'zi bilan birga mehnat uyida turadigan bo'lsin, ana o'shanda aqli kirib, sal narsani sirtiga yuqtirmaydigan, salga ezilmaydigan bo'ladi!.. Jonginam, ona bo'lish nimaligini bir o'ylab ko'ring-a! Bolangiz biram yoqimtoyki!

Aftidan, dilga tasalli berguvchi bu onalik istiqboli bemorga qittak ham ta'sir ko'rsata olmadi. Bemor bosh chayqab, qo'llarini chaqalog'iga cho'zdi.

Tabib chaqaloqni ona og'ushiga qo'ydi. Rangi quv o'chgan ona muzdek lablarini mehr-la chaqalog'ining peshonasiga bosdi, yuzini qo'li bilan siladi, chaqchayib atrofga alangladi, keyin seskanib, o'zini yostiqaqa tashladi... va joni uzildi. Uning ko'kragini, chakkalarini ishqashdi – bari befoyda! Ko'nglini ko'tarib, yupatuvchi allanimalar deyishdi. Lekin juvon allaqachon o'lgandi.

– Hammasi tamom bo'ldi, missis Tingami! – dedi nihoyat tabib.

– Ha, hammasi tamom bo'ldi. Voy sho'rlikkina-ya! – deya uning gapini tasdiqladi kampir, bolani olaman deb engashganida yostiqaqa tushgan ko'k shisha tiqinini olayotib. – Sho'rlikkina-ya!

– Chaqaloq yig'laydigan bo'lsa, menga odam yuborib o'tirmanglar, – dedi tabib qo'lqopini kiyarkan. – Judayam besaranjom, yig'loq bo'lishi ham mumkin. Yig'laganida suyuq bo'tqa qilib bering. – U shlyapasini boshiga qo'ndirib, eshikka qarab yurarkan, karavot yonida pichagina tutilib, qo'shib qo'ydi: – Istarasi is-siqqina juvon ekan... Qayoqdan kelib qolibdi o'zi?

– Uni nozirning buyrug'i bilan kecha kechqurun keltirishgandi, – javob berdi kampir. – Ko'chada yiqilib qolgan joyida topib olishibdi. U olisdan kelgan ko'rinadi, boshmog'i yeyilib, titilib ketibdi, Lekin qayoqdan kelayotgani va qayoqqa ketayotganini hech zog' bilmaydi.

Tabib marhuma uzra engashib, uning chap qo'lini ko'tardi.

– Odatdagi ashula, – dedi u boshini sarak-sarak qilib. – Nikoh uzugi yo‘q... Xo‘p, yaxshi yotib turing!

E‘tiqodli tabib tushlik qilgani uyiga jo‘nadi, kampir bo‘lsa ko‘k shishadan yana bir qultum yutib olib, kamin oldidagi pastak kursiga o‘tirdi-da, chaqaloqni kiyintirishga tutindi.

Kiyim-kechakning qudrati nimalarga qodirligini jajji Oliver Tvistning ahvolidan bilish mumkin edi. Oliver shu vaqtgacha yakka-yu yagona kiyimi bo‘lgan yo‘rgakda yotar ekan, aslzoda oila farzandimi yoki gado farzandimi – buni farqlash mumkin emasdi. Bu turishida eng aslzoda odam ham uning jamiyatdagi o‘rnini oldindan belgilay olishi amrimahol edi. Ammo endilikda chaqaloqqa eskirib, sarg‘ayib ketgan kolenkor ko‘ylakcha kiydirilgach, unga tavqi la‘nat osildi-qo‘ydi. Shu lahzadan boshlab, bola jamiyatdagi havas qilib bo‘lmaydigan o‘rnini – umri bo‘yi do‘lday yog‘ilajak kaltag-u nordon shapaloqlar bilan siylanadigan, hamma jirkanadigan, hech yerda hech kimdan shafqat-muruvvat ko‘rmaydigan, qavmga boqindi bola, mehnat uyidagi yetimcha yetti kulcha, itoatkor, och-nahor tirikchiligini o‘tkazuvchi yugurdak o‘rnini egalladi.

Oliver big‘illab yig‘lardi. Mabodo, u cherkov oqsoqollari va nozirlarining homiyligiga tashlab ketilgan sag‘ir ekanini bilganida bormi, bundan ham qattiqroq chinqirgan bo‘lardi.

IKKINCHI BOB

OLIVER TVISTNING QANDAY O‘SGANI VA QANDAY TARBIYA TOPGANI HAQIDA HIKOYA QILADI

Oliver keyingi sakkiz-o‘n oy mobaynida aldam-qadamlilik qurboni bo‘ldi. Uni so‘rg‘ich bilan ovqatlan-tirardilar. Mehnat uyi mutasaddilari eng zaruriy narsalardan mahrum, och-nahor qolayotgan chaqa-

loq haqida qavm ma'murlariga xabar qildilar. Qavm ma'murlari esa o'z mavqelariga munosib tarzda mehnat uyi mutasaddilaridan mazkur maskanda istiqomat qiluvchilar orasida Oliver Twistni parvarishlab, yedirib-ichira oladigan zaifa zotidan biron xonim topilish-topilmasligini surishtirdilar. Mehnat uyi mutasaddilari, bunday xonim yo'q, degan javobni berdilar. Shunda qavm ma'murlari olihimmatlik va odamoxunlik ko'rsatib, Oliverni «fermaga» yoki boshqacha qilib aytganda, mehnat uyining taxminan uch milcha nariroqda joylashgan, qashshoqlik haqidagi qonunni buzgan³ va na ovqat, na ust-bosh to'g'risida o'ylamaydigan yigirma-o'ttiz chog'li bolalar uzzukun qoq yerda uymalashib yotadigan bo'linmasiga joylashtirishga qaror berdilar; bu yerda ular bebosh bolalarni jon boshiga yetti yarim pens* evaziga qabul qilib oladigan keksaroq bir xonimning onalarcha nazorati ostida edilar. Haftasiga yetti yarim pens – bitta bolani parvarish qilish uchun bemalol yetadigan pul; yetti yarim pens – qorinni oqibati xunuk tugashi mumkin bo'lgan darajada to'latishga bemalol yetadi. Zaifalar namoyandasi bo'lmish keksa xonim oqila va tajribali ayol edi, shu boisdan bu ishi bolalar uchun koni foyda ekanini bilardi. Xullas, xonim bu narsa o'zi uchun ham foydali ekanini aqli barkamollik bilan anglab yetgandi. Shu sababli u haftalik nafaqaning mo'maygina qismini o'z hamyoniga urar, qavmning voyaga yetayotgan navnihol avlodiga esa tayinlangan ulushdan o'lmasning kunigagina yaraydigan qismini ajratar edi. Boshqacha qilib aytganda, u o'zining ulug' faylasuf ekanini namoyon etib, tubsiz teranliklarni kashf etardi.

Ot ozuqasiz ham yashay oladi, degan mashhur nazariyani o'ylab topgan va o'zining xususiy otiga

*Pens – chaqa, sterlingning 240 dan bir qismini tashkil qiluvchi ingliz chaqasi. (*Tarj.*)

beriladigan kundalik yemish miqdorini bir donagina somongacha kamaytirish bilan buni muvaffaqiyatli tarzda isbotlay olgan boshqa faylasuf hangomasi barchaga ma'lumdir; basharti, ot oldinda o'zini kutayotgan sof havoning o'zidagina to'yib ovqatlansa bo'ladigan huzur-halovatli dam yetib kelishidan bir kun burun harom qotmaganida, o'sha zot, shubhasiz, bu jonivorni nihoyatda o'ynoqi va chopqir jonivorga aylantirishi tayin edi. Yuqorida qayd etilgan, Oliver Tvist tarbiyaga topshirilgan xonimning falsafiy tajribalari, baxtga qarshi, odatda aynan ana shunday natijaga olib kelardi; nega deganingizda, go'dak zarracha g'ozu yo'q ovqatdan zig'irdakkinasini yeyish bilan o'z hayotini saqlab qolishga endigina o'rgangan paytda, taqdirning bevafoqligi bilan, o'ndan sakkiz yarim holda yo ochlik va sovuqdan, yo qarovsiz qolib o'tda kuyib, yo bo'g'ilib o'lardi. Ana shu hollarning istagani sodir bo'larkan, baxtiqaro go'dak bu dunyoda diydor ko'risholmagan ota-onalari davrasiga qo'shilish uchun u dunyoga yo'l olardi.

Ba'zan o'z holiga tashlab qo'yilib, ag'darilib ketgan karavoti tagida qolgan yoki kir yuva turib bexosdan kuydirib o'ldirib qo'yilgan – darvoqe, bunday hol ahyon-ahyonda bir sodir bo'lardi, zotan, fermada kir yuvishni eslatuvchi yumush kamdan-kam ro'y berardi – hollarda qavm bolasi ishi yuzasidan alohida jiddiy tekshiruv olib borilgan paytda maslahatchilarning xayoliga goho ko'ngilsiz savollar kelib qolardi, qavm ahli esa bundan darg'azab bo'lishib, e'tiroznomalar yozishardi. Biroq bunday qo'pol noroziliklar o'sha zahotiyuq, tabib hamda bidl⁴ning guvohliklaridan keyin chippakka chiqar; tabib bunday hollarda murdani yorib ko'rib, undan hech qanday asorat topmasdi – bu haqiqatga o'xshab ketardi; bidl ham qasam ichib, albatta qavmga ma'qul guvohlik berar – bu esa o'z navbatida oliy darajadagi diyonatlilik hisoblanardi.

Boz ustiga, kengash a'zolari fermanni muntazam ziyorat qilib turishar va borishlaridan oldin o'zlarining tashriflaridan ogoh etib qo'ygani bidlni jo'natishardi. Ular yetib kelishganda bolalar ko'rsa ko'rguday yoqimtoy hamda ozoda tusda ko'rinishardi, xo'sh, bundan ortiq ulardan yana nimani ham talab qilish mumkin!

Fermadagi bunday ta'lim-tarbiya usuli biron-bir g'aroyib samara yo yaxshi hosila berishini kutish noo'rin edi. Qisqasi, Oliver Twist to'qqiz yoshga to'lgan kunida rangpar, majmag'il, jimitdakkina, ramaqijon bir bolakay edi. Ammo tabiat Oliverning qalbiga ezgulik urug'ini qadagan, ushbu urug' bu dargohda rasm bo'lgan qashshog'ona ovqatlanish sharofati bilan o'z-o'zicha kurtak yozib, palak otmoqda edi. Oliver to'qqiz yoshga to'lgan kuni bilan yuz ko'rishayotgan ekan, buning uchun ana shu shart-sharoitdan minnatdor bo'lishi darkordir.

Nima bo'lganda ham, har qalay, bugun uning dunyoga kelgan kuni edi. Bu kunni u o'zi bilan yaxshigina kaltak ulushini baham ko'rgan, betgachoparlik bilan, go'yoki ochmiz deb shakkoklik qilgani boisidan qamab qo'yilgan ikki norasida jentlmen hamrohligida ko'mir saqlanadigan yerto'lada o'tkazayotgan edi. Xuddi shu kuni ushbu mahkamaning mutasaddisi, ajoyib xonim, missis Mann qo'qqisdan paydo bo'lib qolgan mister Bambl – bidlning bog' eshigini ochishga urinayotganini ko'rib, talvasaga tushdi.

– Voy Xudoyim-ey! O'zingizmisiz, mister Bambl? – deya xitob qildi missis Mann boshini derazadan chiqarib qararkan, o'zini naq boshi osmonga yetgudek suyunib ketganday qilib ko'rsatib. – (Syuzen, Oliver bilan anavi ikki bolani tepaga olib chiqib, darrov yuvintiring!) Voy Xudoyim-ey! Mister Bambl, sizni ko'rib suyunganimdan yuragim yorilayozdi-ya!

Mister Bambl barvasta va jizzaki odam edi; bunday «samimiy» salomga munosib tarzda alik olish o'rniga

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/1467> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/1467> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/1467>